

seçim'07

siyasette yeni dönem?

**30 ağustos 2007
seçim analizi
Bekir Ağırdir**

**bu yazı dizisi 26-30 Ağustos 2007 tarihleri arası
RADİKAL Gazetesinde yayınlanmıştır**

1. YENİ PARTİ İHTİYACI	2
1.1. En acil sorunlarımız ne?	2
1.2. Bu acil sorunları hangi parti çözer?	3
1.3. Bu sorunları çözebilmek için yeni partiye ve yeni lidere ihtiyaç var mı?	3
1.4. Demografik dağılım	4
1.5. Oy verdikleri parti.....	5
1.6. Yaşamın neresindeler?.....	5
1.7. Gelecekte umut	6
1.8. AKP dönemini değerlendirme	6
1.9. Değerlendirme	7
2. DEĞİŞEN YAŞAMIN RİTMİ	8
2.1. Bilgi Devrimi.....	8
2.2. Yeni Üretim / Yeni Üretim Yapıları.....	8
2.3. Küreselleşme Olgusu	9
2.4. Siyasal Düzen.....	9
2.5. Sonuç	9
3. DÜŞÜNCE SİSTEMATİĞİMİZDE DEĞİŞMELER	11
4. SİYASETTE DEĞİŞMELER	13
5. ÜLKEMİZİN KALKINMA-MODERNLEŞME PROJELERİ VE GEREKEN	15
6. DEMOKRASİ PROJESİ NEREDEN, NELERDEN BESLENEBİLİR	18
7. NASIL BİR PARTİ VE SİYASET ANLAYIŞI	20
8. SONUÇ	21

1. YENİ PARTİ İHTİYACI

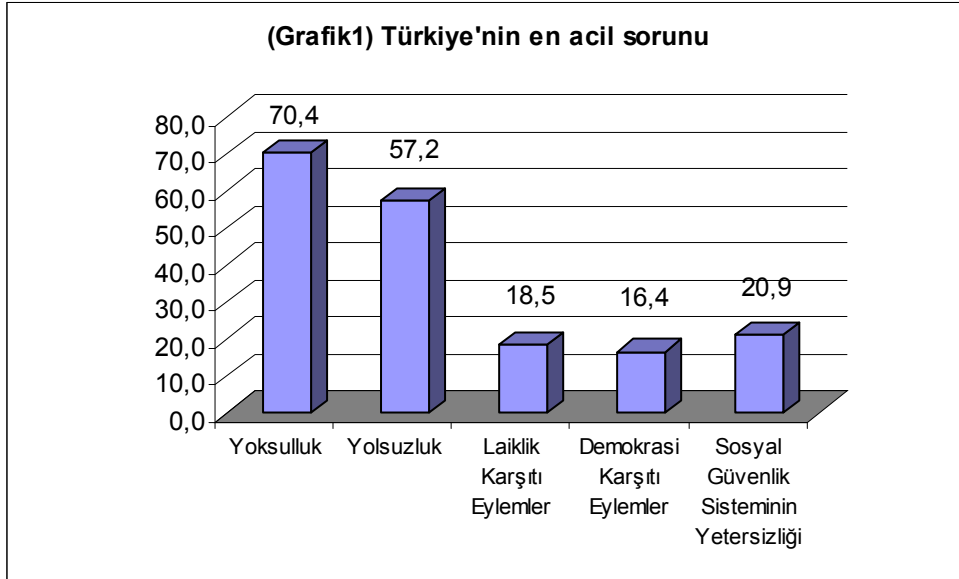
22 Temmuz seçimleri ardından, siyaset dünyamızda bir yandan yeniden Cumhurbaşkanlığı seçimi tartışmaları sürerken, önemli bir kesiminde de “seçimde ne oldu?”, “CHP yenilenmeli mi?”, “merkez partiler çöktü mü?”, özellikle de “sol ne oldu, nasıl yenilenecek?” gibi siyasette değişimi anlamaya yönelik tartışmalar sürüyor.

KONDA bilindiği gibi, seçimler öncesi bir dizi araştırma yapmıştı. Bu araştırmalardan 30 Haziran–1 Temmuz 2007 tarihinde yapılmış olanında, seçim sorularının yanı sıra deneklere bireysel hayatları için ve ülkemiz için beklentileri, umutları, kaygıları ana teması etrafında sorular sorulmuştu. Ardından da ülkenin sorunları, riskleri olarak gördükleri konuları hangi parti iktidarının çözebileceği, değil ise çözüm için yeni parti ve yeni lider ihtiyacı olup olmadığı sorulmuştu.

Bu dizide önce bu soruların cevaplarından yola çıkarak ülkemiz seçmeninin bu konudaki algı ve beklentisini özetlemeye çalışacağız, daha sonra da bireysel siyasi analizimizi ve yorumumuzu okurla paylaşmaya çalışacağız.

Sözünü ettiğimiz araştırmanın, siyasi parti tercihi bulgusu AKP % 47,3, CHP % 21,1, MHP % 16 idi. Görüldüğü gibi bulgumuz seçim sonuçlarına çok yakın olduğuna göre, diğer bulgularımızın da gerçekliğe yakın olduğu, seçmenin yeni parti ve yeni lider talebi konusunda da önemli ve geçerli ipuçları verdiğini kabul edebiliriz.

1.1. En acil sorunlarımız ne?

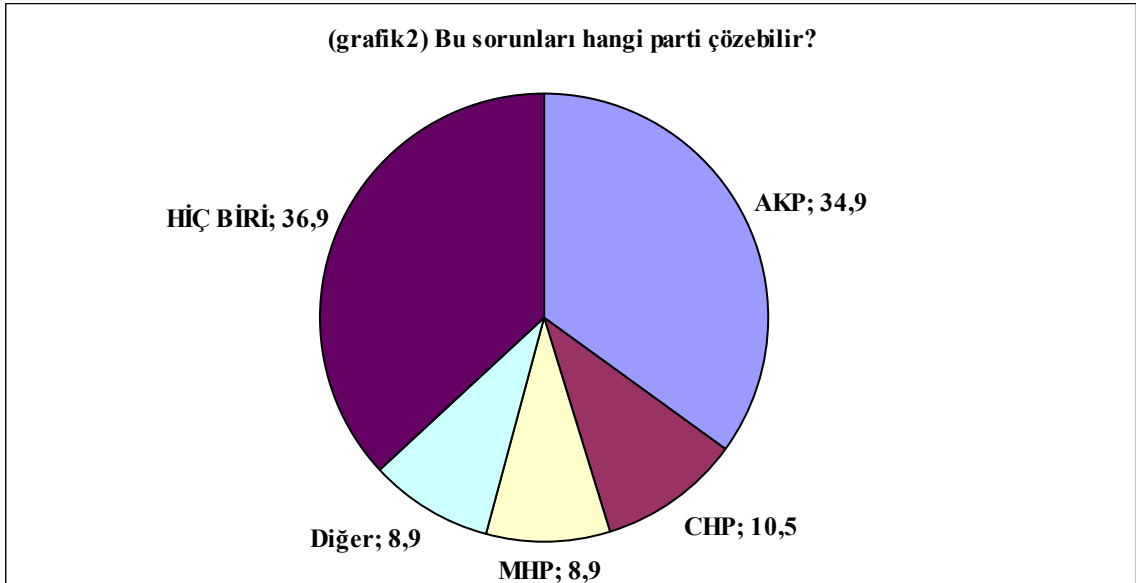

Seçmenlere göre, ülkenin en önemli sorunları yoksulluk (% 70,4) ve yolsuzluk (% 57,2). Daha sonra sırasıyla sosyal güvenlik sisteminin yetersizliği (% 20,9), laiklik karşıtı eylemler (% 18,5) ve demokrasi karşıtı eylemler (% 16,4) söylenmiş (Grafik1).

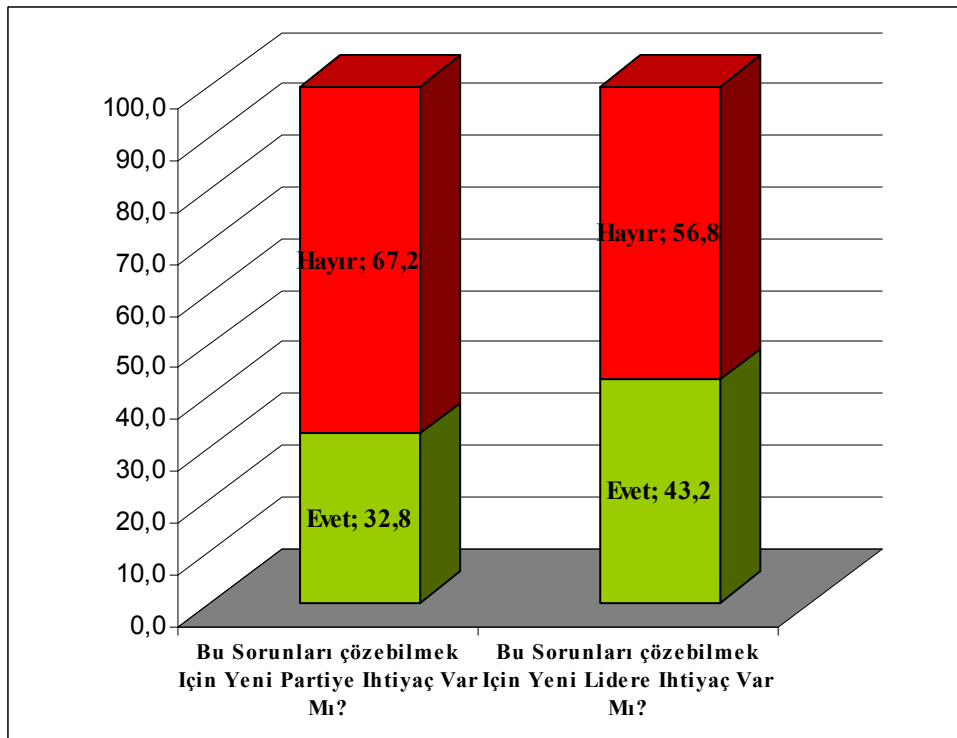
1.2. Bu acil sorunları hangi parti çözer?

Seçmenlerin gözünde bu sorunları çözecek partilerin hangileri olduğuna dair değerlendirme şöyledir: AKP % 34,9, CHP % 10,5, MHP % 8,9. Seçmenin % 36,9'u hiç bir partinin bu sorunları çözemeyeceğini düşünmektedir. Bu oranları o partilere, inanılarak verilmiş çekirdek oylar olarak kabul etmek, partilerin seçimlerde aldıkları oylarının bu oran üstündeki kısmının yandaşlıktan dolayı değil farklı değerlendirmelerle (bir kez de bunu denemek gibi, diğerlerine karşı olmak gibi) verilmiş oylar olduğu değerlendirilmesi yapmak yanlış olmayacaktır.

1.3. Bu sorunları çözebilmek için yeni partiye ve yeni lidere ihtiyaç var mı?

Seçmenin % 32,8'i yeni partiye ihtiyaç olduğunu, % 43,2'si yeni lidere ihtiyaç olduğunu söylemektedir (Grafik 3). Yeni parti ve yeni lider talebi bu kadar net olduğuna göre, sürmekte olan tartışmalara ışık tutması amacıyla, bu talebi dillendirenlerin profiline yakından bakmak gerekir.

1.4. Demografik dağılım

Tablo1, Yeni parti ihtiyacı var mı?						
Cinsiyet	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
Kadın	49,9	47,0	47,9	34,1	65,9	100,0
Erkek	50,1	53,0	52,1	31,5	68,5	100,0
Toplamı	100,0	100,0	100,0	32,8	67,2	100,0
Yaş	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
18-28 Yaş	32,0	29,7	30,4	34,5	65,5	100,0
29-43 Yaş	34,1	34,4	34,3	32,6	67,4	100,0
44+ Yaş	33,9	36,0	35,3	31,4	68,6	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,8	67,2	100,0
Eğitim	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
Ortaokul altı	61,9	69,3	66,9	30,3	69,7	100,0
Lise	26,9	23,6	24,7	35,7	64,3	100,0
üniversite	11,2	7,1	8,4	43,5	56,5	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,7	67,3	100,0
Hanedeki Kişi Sayısı	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
1-2 Kişi	16,8	13,1	14,3	38,4	61,6	100,0
3-5 Kişi	60,0	60,6	60,4	32,5	67,5	100,0
5-8 Kişi	19,1	20,5	20,1	31,2	68,8	100,0
9 + Kişi	4,0	5,7	5,2	25,7	74,3	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,8	67,2	100,0
Aylık Geliriniz	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
300 YTL'den Az	11,1	10,1	10,4	35,0	65,0	100,0
301-700 YTL	45,0	47,6	46,8	31,5	68,5	100,0
701-1200 YTL	28,5	30,0	29,5	31,6	68,4	100,0
1201-3000 YTL	13,6	10,6	11,6	38,6	61,4	100,0
3001 YTL'den Fazla	1,7	1,8	1,8	32,3	67,7	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,7	67,3	100,0
Yaşadığı yer	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
Kent	68,8	69,0	69,0	32,3	66,5	100,0
Kır	31,2	31,0	31,0	32,7	66,7	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,4	66,6	100,0
Yaşadığı bölge	Evet	Hayır	Türkiye	Evet	Hayır	Toplam
İstanbul	17,7	17,5	17,6	32,6	66,3	100,0
Batı Marmara	6,2	4,3	4,9	40,7	57,6	100,0
Ege	16,5	13,7	14,6	36,7	62,8	100,0
Doğu Marmara	12,3	8,1	9,4	42,7	57,3	100,0
Batı Anadolu	10,2	9,8	10,0	33,0	65,4	100,0
Akdeniz	11,9	12,6	12,3	31,3	68,3	100,0
Orta Anadolu	3,4	6,4	5,5	20,2	77,3	100,0
Batı Karadeniz	6,9	7,3	7,1	31,5	68,1	100,0
Doğu Karadeniz	4,4	3,9	4,0	35,4	63,9	100,0
Kuzeydoğu Anadolu	1,6	3,1	2,6	20,4	79,6	100,0
Orta Doğu Anadolu	4,5	4,2	4,4	33,3	64,1	100,0
Güneydoğu Anadolu	4,5	9,1	7,6	19,0	79,9	100,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	32,4	66,6	100,0

Tablo 1'deki demografik bilgilere bakıldığı zaman, görülen şey yeni parti talebi olanların monolitik yani tek tip bir karakteri olmadığıdır. Toplumun her kesiminden yeni parti talebi görülmektedir.

1.5. Oy verdikleri parti

Yeni parti talebini dillendirenlerin en belirgin karakteri, oy verdikleri partiye göre bakıldığında ortaya çıkmaktadır. (Tablo 2)

Tablo 2, Yarın seçim olsa hangi parti	Yeni parti ihtiyacı var mı?		
	Evet	Hayır	Toplam
AKP	23	59	49
CHP	32	16	20
MHP	18	14	15
Diğer	21	10	13
Bağımsız	7	2	3
Toplam	100	100	100
Yarın seçim olsa hangi parti	Evet	Hayır	Toplam
AKP	12	88	100
CHP	42	58	100
MHP	31	69	100
Diğer	43	57	100
Bağımsız	56	44	100
Toplam	26	74	100

CHP'ye oy veren her 100 kişiden 42'si, MHP'ye oy veren her 100 kişiden 31'i, bağımsız adaylara oy veren her 100 kişiden 56'sı ve AKP'ye oy veren her 100 kişiden 12'si "yeni partiye ihtiyaç var" demektedir.

Bir başka açıdan bakınca, yeni partiye ihtiyaç var diyen 100 kişinin, 32'si CHP'ye, 23'ü AKP'ye, 18'i MHP'ye oy vermiştir.

1.6. Yaşamın neresindeler?

Tablo 3, Mutluluk bakımından kendinizi hangi dilimde hissediyorsunuz?	Yeni parti ihtiyacı var mı?		
	Evet	Hayır	Toplam
Çok mutlu	26,0	74,0	100,0
Mutlu	23,9	76,1	100,0
Ne mutlu, ne mutsuz	38,5	61,5	100,0
Mutsuz	43,8	56,2	100,0
Çok mutsuz	46,2	53,8	100,0
Toplam	32,6	67,4	100,0
Gelir ve refah bakımından kendinizi hangi dilimde hissediyorsunuz?	Yeni parti ihtiyacı var mı?		
	Evet	Hayır	Toplam
1. dilim, En Yoksul	41,5	58,5	100,0
2. dilim	36,2	63,8	100,0
3. dilim, Orta	30,4	69,6	100,0
4. dilim	23,2	76,8	100,0
5. dilim, En Zengin	15,4	84,6	100,0

Seçmenlerin mutluluk ve refah bakımından kendi hissettikleri dilimlere göre bakıldığında (Tablo 3), mutluluk ve refah azaldıkça, yeni parti ihtiyacı artmaktadır. Kendini çok mutlu hissedenlerin % 26'sı yeni partiye evet derken, bu oran orta seviyede mutlu olanlarda % 38,5, mutsuzlarda % 43,8, çok mutsuzlarda % 46,2'ye çıkmaktadır.

Algılanan refah ve gelir açısından baktığımızda da, yeni parti ihtiyacı en yoksullarda % 41,5 iken orta gelir de % 30,4, en zengin dilimde de % 15,4'e düşmektedir.

1.7. Gelecekte umut

Benzer çarpıcı tabloda seçmenin kendisi ve ülke için gelecekte umutlu olma halinde de görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4, Beş yıl sonra hayatınız daha iyi olacak mı? Umutlu musunuz?			
Yeni parti ihtiyacı var mı?			
	Evet	Hayır	Toplam
Umutluyum	24,0	76,0	100,0
Ne Umutluyum Ne Umutsuz	36,3	63,7	100,0
Umutsuzum	46,5	53,5	100,0
Fikri Yok	36,4	63,6	100,0
Toplam	32,6	67,4	100,0
Ülkemiz için, gelecek 5 yıl daha iyi mi olacak?			
Yeni parti ihtiyacı var mı?			
	Evet	Hayır	Toplam
Daha İyi Olacak	20,1	79,9	100,0
Aynı Kalacak	45,3	54,7	100,0
Daha Kötü Olacak	46,2	53,8	100,0
Fikri Yok	39,0	61,0	100,0
Toplam	32,9	67,1	100,0

Seçmenlerin kendileri ve ülkeleri için gelecekte umutlu olma halleri kötümserliğe doğru kaydıkça yeni parti ihtiyacı artmaktadır. Bireysel yaşamları için umutlu olanlarda yeni parti ihtiyacı % 24 iken bu oran umutsuzlarda % 46,5 olmaktadır.

Aynı şekilde ülkemiz için gelecekte umutlu olanlarda yeni parti ihtiyacı % 20,1 iken umutsuz olanlarda bu oran % 46,2 olmaktadır.

1.8. AKP dönemini değerlendirme

Tablo 5, AKP döneminde önemli reformlar yapılmıştır.			
Yeni parti ihtiyacı var mı?			
	Evet	Hayır	Toplam
Evet, Doğru Buluyorum	21,6	78,4	100,0
Hayır, Yanlış Buluyorum	44,7	55,3	100,0
Fikri Yok	43,5	56,5	100,0
Toplam	32,7	67,3	100,0
AKP döneminde irtica artmıştır.			
Yeni parti ihtiyacı var mı?			
	Evet	Hayır	Toplam
Evet, Doğru Buluyorum	42,4	57,6	100,0
Hayır, Yanlış Buluyorum	23,2	76,8	100,0
Fikri Yok	43,6	56,4	100,0
Toplam	32,7	67,3	100,0

AKP'nin temel karakteri olarak reformculuk veya irticacılık değerlendirmesine bakıldığında da seçmendeki yeni parti ihtiyacının monolitik bir karakteri olmadığı görülmektedir.

Yine de AKP döneminde önemli reformlar yapıldığı kanısında olanlarda yeni parti ihtiyacı % 21,6 iken önemli reformlar yapılmadığı kanısında olanlarda bu oran % 44,7 olmaktadır. AKP döneminde irtica artmıştır diyenlerin % 42,3'ü, irtica artmamıştır diyenlerin % 23,2'si yeni parti ihtiyacını dillendirmektedir.

1.9. Değerlendirme

Yukarıdaki bulguların tümüne bakıldığında yeni parti ihtiyacı olduğunu söyleyen % 32,8 oranındaki seçmenin tek cümle ile tanımlanabilir: monolitik bir karakteri yoktur. Yine de bu oranın düşükten yükseğe doğru olan eğrisi bakıldığında genel olarak mağduriyetin ve umutsuzluğun artışına bağlı olarak yeni parti ihtiyacının yükseldiği söylenebilir.

Seçmenin ülkenin en önemli sorunu olarak gördüğü ve kendi kelimeleriyle dillendirdiği yoksulluk ve yolsuzluk vurgusunu da bizce daha geniş manada okumamız yararlı olacaktır.

Yoksulluk olarak tanımlanan problemin genel olarak ekonomi ve gelir dağılımında adaletiyle, işsizlik sorunlarının çözüldüğü, sürdürülebilir büyümenin sağlanabildiği kısaca "kaliteli ekonomi" olarak vülgarize edebileceğimiz geniş manasıyla anlaşılması daha doğru olacaktır. Aynı şekilde yolsuzluk olarak tanımlanan sorunun yalnızca rüşvet, iltimas gibi dar anlamında değil, hukuk, adalet gibi geniş anlamda anlamamız daha doğru olacaktır.

KONDA araştırmalarındaki diğer bulgularla beraber bakıldığında, AKP kitle partisine dönüşmüş olmasına rağmen umut veremediği önemli bir seçmen grubu da vardır. Muhalefet olarak bakılabilecek bu seçmen grubunda da partiler ve seçmenleri arasında önemli bir temsil sorunu vardır. AKP ve MHP seçmeninin üçte biri, CHP seçmeninin yarısı yeni parti ihtiyacının altını çizmektedir. Son yıllarda ülkemiz siyasetinde önemli oranda tartışılmakta olan muhalefet boşluğunun doldurulmasına da yeni partiye ihtiyacın fotoğrafını daha da netleştirecek başka araştırmalara da ihtiyaç olduğu açıktır.

Biz buraya kadar toplumda yeni partiye ihtiyaç dillendirildiğini ve sorunun varlığını bulgularla ortaya koymaya çalıştık. Bundan sonraki değerlendirmelerimiz tümüyle kişisel siyasi değerlendirmelerdir. Diğer bir deyişle, biraz sonra yazmaya çalışacağımız değerlendirme ve analizlerin gerekçesi toplumdaki yeni parti ihtiyacı bulgusudur.

2. DEĞİŞEN YAŞAMIN RİTMİ

Ülkemiz bir genel seçim geçirdi, seçim sürecinde gerçek sorunlarımızı konuşmadan, sonuçlarını anlamaya yönelik değil tümüyle halk da dahil diğerlerini suçlamaya yönelik tartışmalar süreci yaşıyoruz. Hâlbuki bu arada dünya değişiyor daha doğru bir deyişle çağ değişiyor. Tüm dünyada bildiğimiz sistemler, değerler yeni yüzyıla göre yeniden biçimleniyor. Ülkemizin yaşadığı sorunlar kimlerinin sandığı gibi “göktaşı bize çarptığı için” değil, ya da tüm dünya birleşip ülkemizi parçalayıp yok etmek istedikleri için değil, yaşamın ritmi değiştiği için yaşanıyor.

Yaşanan değişikliğin, tüm yaşam alanlarını ve düşünce sistematiğini, tüm değerleri ve tutumları değiştiren boyutta olduğunu siyasal aktörler arasında henüz dillendiren yok. Bilgi toplumu, bilgi ekonomisi kavramlarını ise henüz doğru dürüst bilmiyoruz bile.

Yaşamın geldiği noktadaki karmaşıklıkla baş edemeyen siyasetçilerimiz ve aydınlarımız daha kolay bir yol olarak şiddeti tercih ediyor. Maddi ve manevi şiddet, giderek günlük yaşamda ağırlığını artırıyor.

Politika hayal ve gerçeğin hem yan yana, hem karşıt hem de iç içe geçtiği tek alandır. Bu kesişme noktası da ülkemizin **geleceğine dair geliştirilmiş bir siyasi iddia** üzerinde olabiliyor ancak. Siyasi iddiaların ise geçmişe ve olana göre değil, geleceğe ve olacak olana göre biçimlenmesi gerektiği açık. O nedenle önce geleni ve olacak olanı anlamamız gerekiyor. Belki de tüm gördüklerimize ve bildiklerimize bir de zihin haritamızı değiştirerek, ezberlerimizi unutarak değişen çağa ve gelene bakmamız lazım.

2.1. Bilgi Devrimi

Şimdiye dek kalkınma ve refah tanımı sanayileşme ve mal üretimi kavramları ile yapıldı. Bu tanım, doğası gereği daha çok üretim, daha büyük ölçekli üretim tesisleri ve montaj hatları, standart ürünler ve standart tüketim alışkanlıkları gibi alt tanımlara doğru açıldı. Üretim için geçerli üç şey de toprak/hammadde, emek, sermaye idi.

Bugün geline noktada bilgi en önemli üretim faktörü olmaya başladı. Bilgi diğer üretim faktörlerinin ve zamanın yerine geçer, ikame eder hale geldi.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki muazzam gelişmeler sonucu her bir birey neredeyse ihtiyacı olan her tür bilgiye evindeki bilgisayarla ve cep telefonu ile ulaşabiliyor. Bilgi toplumun ve toplumsal yaşamın her bir gözeneğine giriyor veya üretilebiliyor. Bu bilgi bombardımanı toplumlarda ve bireylerde yepyeni bir enerji kaynağı haline geldi.

2.2. Yeni Üretim / Yeni Üretim Yapıları

Hem insanların bilgiyi çoğaltma ve kullanmadaki hızı, hem de bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler üretimin yapısını değiştirdi. Standart büyük ölçekli üretim ve ürünler yerine daha küçük miktarlarda fakat özel üretim olanaklı hale geldi. Her tüketicisiye ve her pazara özel üretim yapabilme becerisi tüketim taleplerinin farklılaşmasına ve özelleşmesine yol açtı.

Üretim yapısındaki bu değişiklikler doğal olarak tüketicinin değer ve duyarlılıklarını değiştirdi. Sosyal ve siyasal talepler de üretimin altyapısına bağlı olarak özelleşti, çevre hareketi, kadın hareketi gibi özel talepler boy vermeye başladı.

Talep farklılaşmasına cevap verebilecek sanayi işletmeleri, organizasyonlar da buna bağlı olarak değişiyor. Organizasyonlar ve işletmeler daha küçük, daha esnek, daha kıvrak, tüketici taleplerine daha çabuk tepki verebilir/uyarlanabilir hale dönüşüyorlar.

Devlet ve kamunun diğer örgütlenmeleri de farklılaşan sosyal ve siyasal talepleri karşılayabilecek daha küçük ama etkin hale gelme, merkeziyetçilikten yerelliğe doğru kayma baskısı ile karşı karşıya kalıyorlar.

2.3. Küreselleşme Olgusu

Bilginin milyonlarca odakta üretimi, yaygın ve ortak kullanımı ülkeleri ve ekonomik yapıları görülmemiş bir hızla birbirine yaklaştırdı. Ülke ekonomilerinin böylesine iç içe geçmeye başlaması ile önceden görülemeyen büyüklükte bir pazar oluştu. Dikkati çeken gelişme, pazar büyürken, üretimdeki ve tüketimdeki bilgi devriminin yol açtığı gelişmeler nedeni ile küçük ve özgün üreticilerin önüne müthiş fırsatlar çıktı. Öyle bir noktaya gelindi ki “küresel düşün yerel davran” felsefesi “yerel düşün küresel davran” şekline dönüştü. Herkes küresel dünyanın içinde “kendisi” olarak rol almak ister hale geldi. Tüketicinin taleplerinin farklılaşması da bu isteğe enerji sağladı.

Tam bu nokta beraberinde müthiş sorunlar da getirdi. Sınırları ve yerel kuralları olabildiğince kaldırılmış bu büyük pazarın içindeki aktörler aynı gelişmişlik düzeyinde olmadıkları için dengesizlik ve eşitsizlikler geride olanın aleyhine çalışır ve bu eşitsizliği körükler hale geldi.

2.4. Siyasal Düzen

Bu gelişmeler doğal olarak siyasal örgütlenme düzenini de sarsmaya başladı. Kendini farklı kabul eden her etnik grup, bir başka siyasal örgütlenme içinde “bir motif” olmak yerine küreselleşen dünyada “kendi” olmak ister hale geldi. Kimlik üzerine talepler gelişti ve etkinleşti. Bu zamana değin gelen ulus devlet tanımı ve devlet düzeni bu değişikliklerden etkilenmeye başladı.

Ulus devletlerin temel işlevlerinden olan savunma ve adalet bile birçok ülkenin bir araya geldiği uluslararası organizasyonlara devredilmeye başlamışken, eğitim veya bayındırlık gibi birçok fonksiyon da yerel yönetimlere kaymaya başladı. Kısaca ulus devlet rolü değişti.

İnsan hakları kavramı derinleşti ve yaygınlaştı. Kapsamı genişlerken, ülkelerin yaşamlarında olmazsa olmaz koşul haline geldi. Temsili demokrasi değişen dünyaya yetmeyerek katılımcı demokrasiye doğru evirildi.

2.5. Sonuç

Özet olarak,

- Bilginin üretimi ve tüketimi günlük yaşamın en önemli faaliyetlerinden olmaya başladı.
- Bilgi teknolojileri ve bilginin kullanımı kendi başına kalkınma ve refaha ulaşmada kaldıraç haline geldi.
- Tüketim üretimin önüne geçti.
- Ekonomik faaliyetlerin odağı üretim yerine finans olmaya başlarken, finans kapitalin karakteri değişerek ağırlığı bireylerin fonlarından oluşan ve dehşet hızlı hareket eden bir şekilde doğru kaymaya başladı..
- Ekonomik örgütlenme parçalı ve esnek biçimlere yöneldi, küçük ve orta boy işletmelerin önemi arttı.
- Ama aynı zamanda ekonomik tekelleşme de hızlandı.

- İnsanların fabrikalarda fiziki toplaşmalarının yerini daha özel ve küçük yapılaşmalar aldı.
- Emeğin niteliği değişti ve çeşitlendi.
- İnsan siyasi ve sosyal talepleri de bu gelişmeler üzerinde farklılaşmaya ve çeşitlenmeye başladı.

20. yüzyılın bildiğimiz sorunlarına cevap üreten endüstriyel mantık, örgütlenme modelleri ve siyasi hareketleri yeni gelişmeleri yönlendirmek yerine yalnızca seyirci kaldı. 20. yüzyıla damgasını vuran sol ve sosyal demokrat hareketler bir anda eskimiş hale düştüler.

Bütün bu değişimlerin merkezinde ise tüm düşünme sistematiği veya zihin haritamız değişti. Bildiğimiz ve sanayi toplumunun kendi iç mantığından beslenen tüm değerlerimiz, bilgilerimiz, davranış biçimlerimiz, düşünme biçimimiz kısaca her şey değişti. Yeni yaşamı yorumlama becerimizi yeni gelene uyduramadığımız için de neden yaşamın dışına düştüğümüz sorusu sık sorulur hale geldi.

3. DÜŞÜNCE SİSTEMATİĞİMİZDE DEĞİŞMELER

3.1. Bilginin önemi arttı ve bilgi kendi başına güç haline geldi. Fakat sistemin içinde olabilmek “bilme ihtiyacına” değil “bilgiyi paylaşmak” ihtiyacına ve “paylaşırken çoğaltma” faaliyetine bağlı.

3.2. Adeta yerçekimi yok oldu, bilgi ve para inanılmaz bir hızla hareket etmekte. Buna bağlı olarak da yaşamın her alanında zaman ve hız faktörü şimdiye dek olmadığı kadar önemli oldu.

3.3. Deneyim anonimleşti. İletişimin yaşamın her alanını hızlandıran özelliği deneyimin de aynı hızla yaygınlaşmasına ve anonimleşmesine yol açtı.

3.4. Endişe bireylerin ve toplumların günlük yaşamında önemlice bir duygu haline geldi. Çünkü yaşamakta olan değişiklikler hem öylesine yoğun ve çeşitli hem de öylesine hızlı ki ayak uydurma kapasitenize göre sonuçlar lehinize olabileceği gibi, dünyanın çok büyük bölümünde olduğu gibi yok olma riskiniz de var. Göremediğiniz ve dokunamadığınız bir düşmandan gelebilecek hızlı değişim dalgası hep bizi tehdit ediyor. İşinizin, topluluğunuzun en küçük istikrar taşımayan adı sanı konulmamış ekonomik ve teknolojik kuvvetlerce her an değiştirilebileceği korkusu davranışlarınıza hâkim olmaya başlıyor.

3.5. Bu hızlı değişim yerel olanı veya sizin olduğundan emin olduğunuzu koruma güdünüzü körüklüyor. Kaldı ki bizi biz yapan en önemli unsurlardan olan dilimiz, kültürümüz, fiziki ve sosyal çevremiz, aidiyet duygularımız, yurt ihtiyacımız gibi alanlarda küreselleşmenin yıkıcı etkileri çok açık. Bu da anılan değerlere sahip çıkmayı gerektiriyor.

3.6. Aidiyetler çeşitlendi, her bir aidiyet için farklı talepler bir arada yeşermeye başladı.

3.7. Yerel olan kendisi doğrudan sınırları aşmış ulus ötesi ilişkiler kurabiliyor, ağlar oluşturabiliyor. Örneğin Gaziantep Sanayi Odası doğrudan Çin ile ya da Çin'deki bir bölge ile ilişki geliştirebiliyor.

3.8. Bu değişikliklere adapte olma ve yönetme becerisi yüksek olan ülkeler ve şirketler yeni avantajları da önceki yapılarına ekleyince kontrol edilemez ve diğerlerine karşı yok edici pozisyon üstünlüğü yakalıyorlar.

3.9. Yine bu bağlamda çelişkileri doğru tanımlarsak ve temel çelişkiyi çözersek sorunları da çözeceğimizi düşünür ve çelişkileri çözmek üzerine politikalar üretirdik. Bugün ise yaşamın karmaşıklığı ve hızı içinde çelişkileri yönetmenin daha önemli olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Paradokslar-ikilemler-çelişkiler bugünü tanımlamıyor, çok boyutlu problemler ve çok boyutlu açmazlar ile karşı karşıyayız.

3.10. Günlük yaşamı belirleyen milyarlarca minik ya da tekil kararın inanılmaz bir hızla muazzam bir etki yoğunluğuna ulaştığını görüyoruz. Dolayısıyla yaşamın her bir anında her bir aktörün, kurumun, ülkenin ya da sistemin sürekli mükemmeliyetçi olması gerekiyor. İşletmelerden ülke yaşamına yeni bir toplam kalite kavramı artık günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası oldu.

3.11. Yaşamın içindeki hiçbir şey doğrusal olarak gelişmiyor. Aksine taraflar karşılıklı etkileşim ve karşılıklı değişme içinde geometrik olarak artan sonuçlara yol açan bir ilişki içindeler.

3.12. Bu nokta da artık sonuçlara göre ya da hedeflere göre yönetmekten daha çok süreçleri yönetmek gerekli ve doğru oluyor.

3.13. Her an herhangi bir aktörce alınan kararı bu kadar hızla diğerlerini etkileyebildiği bir ortamda ya da belirsizliğin bu kadar belirgin olduğu yaşam biçiminde değişiklikleri en hızlı algılamak ve karşı hamleyi gerçekleştirmek, daha esnek karar süreçleri gerektiriyor. Ama bu da bir başka örgütlenme modeli ve bir başka nitelikte insanlar ve karar vericiler demek. Şeffaflık, denetlenebilirlik, sürdürülebilirlik, kalite, toplam kalite gibi kavramlar tüm bu karmaşıklığın içinde süreçlerin doğru tanımlanmasına yönelik hamleler ve gereksinimler haline geldi.

3.14. Zaman ve mekândan bağımsız üretim ve örgütlenme modelleri öne çıkmaya başladı. Sanayi toplumuna göre tanımlanmış hiçbir kalıba ve modele girmeyen, kendi kendini organize eden bu ağ sistemleri ve örgütlenme modeli giderek yaşamın diğer alanlarında da egemen olmaya başladı.

3.15. Günlük yaşamın karmaşıklığı, sanal ortamın internetten, kredi kartlarına, e-devletten her türlü alış verişe kadar etkin olmaya başlaması beraberinde güvenlik kaygısını da önde tutarken 11 Eylül sonrası güvenlik kavramı hem nitelik olarak hem tehlike odaklarının tanımına kadar kökten değişti.

4. SİYASETTE DEĞİŞMELER

Sözünü ettiğimiz değişimler doğal olarak siyaset alanını da etkiledi. En belirgin değişim siyasetin tüm dünyada da, ülkemizde de güdük ve kısır hale gelmesi oldu. Burada sözünü ettiğimiz siyaset eski anlayışla yapılan siyasettir. Yani endüstriyel mantıkla düşünen, enerjisini sınıflar arası çatışmalardan alan, tüm bir ülkeyi yönlendirmeye çalışan, hükümet düzeyinde iktidar olmayı amaçlayan politika (gerekliliği sürmekle beraber) ateşini kaybetti. Hele son 20–25 yılın çağ değişimini göremeyen ve yorumlayamayan ülkemizdeki siyaset dünyası giderek zemin kaybetti.

Nedenlerini şöyle sıralamak mümkün:

4.1. Taraftarlarına bir amaç ve varlık duygusu veren politik hareketler bu amaçlarını yitirdi.

4.2. Devlet ve iktidar anlayışları üzerine politika yapmak anlamını yitirdi. Çünkü bizatihi devletin sınırları, meşruiyeti, gücü tartışılır hale geldi, birey öne çıktı.

4.3. Bireyler ve bireylerin kendilerine biçtikleri kimlikler çeşitlenirken yalnızca bir kimlik üzerine oturan politika anlamını yitirdi. Yani bireyin kendini tanımlarken öne çıkarıp vurguladığı solcu, Kemalist, Milliyetçi, Kürt, ülkücü gibi kullandığı birinci kimlik sıfatı üzerinden politika insanların kimlik çeşitliliğini kapsamıyor. Hâlbuki Kemalist olan kişi aynı zamanda dini inançları olan ve milliyetçi veya Kürt olabilir. Politikada ise diğer kimlikler unutulmuş üzerinde örgütlenilmiş olan tekli kimlik dışındaki kimlikler dikkate alınmamaya başlandı.

MHP tüm milliyetçiliği tekeline alarak tüm seçmenini de ülkücü kabul ederek politika yaparken AKP'de tüm dindarları kendi din ve Müslümanlık anlayışının militanları olarak görmeye başladı. Ülkemizdeki geleneksel solda kendi dışındakileri laik saymayarak veya milliyetçi olmak, Müslüman olmak hiç önemli değilmiş gibi davranarak aynı hatayı devam ettirdi. Bu tiplmelerin veya sınıflamaların politikada önemli olmadığı; eğitim veya işsizlik sorununun kim olduğundan bağımsız var olduğunu ve çözülmesi gerektiğini yeterince düşünemedi veya vurgulayamadı.

4.4. Politika üreme özelliğini yitirdi. Geçmişte politik hareketler ve partiler ekonomi biliminden veya sosyal bilimlerden gelen yeni fikirleri benimser ve kendine uyarlarlarken, bugün böylesi bir bilimsel beslenme yok oldu. Çünkü bilim çok çeşitlenmiş, karmaşıklaşmış, politikacılar da örneğin biyolojiden veya antropolojiden beslenme yolunu hala bulamamışlardır. Politikacılarımız Genetik biliminin geldiği noktanın insanoğlunun geleceğini ne kadar etkileyeceği ve olası sorunları üzerine düşünmedikleri gibi, işletme bilimindeki örgüt teorilerinin günümüzdeki olası sonuçlarından ders çıkartılmamıştır. Hâlbuki yaşamın bugün geldiği karmaşıklık ve sonuçları tüm günlük detayda her bir bireyi etkilemekte, ama bireyler bu sorunlar karşısında hiçbir politik önerme olmaksızın tek başlarına mücadele etmekte. Ülkemizde sol ise bu evrensel sorundan da öte bilim ve bilimsel kadrolarla var olan örgütsel ilişkilerini neredeyse kesti. Türkiye'de kendine sol veya sosyal demokrat diyen partiler değişme ve gelişmeleri anlayamaz, yorumlayamaz ve giderek çözüm öneremez hale geldi. Örneğin hiçbir sol partinin bilgisayar ve bilişim dünyası ile ilişkisi veya karşılıklı beslenme mekanizması yok. Böyle olunca da bilişim teknolojilerinin günlük yaşama olan etkileri, faydaları, ekonomik kalkınmada bu sektörün kaldırıcı görevi görebileceği, KOBİ'ler için önemi ve hepsinden önemlisi şeffaf bir demokrasinin sinir sistemi olan bilişim altyapısı üzerine partilerin hiçbir görüşü ve politikası yok. Bugün ülkemizde 10.000.000 internet kullanıcısı var. Politikaların yaygınlaştırılmasından, partinin tanıtılmasına kadar; yetişkin eğitiminden gençlere ulaşabilmeye kadar sayılamayacak kadar çok konuda böylesine önemli bir mecra ve kitlenin sol partiler farkında bile değil. Bir başka örnek ülkemizin erozyon ve kuraklık sorunudur ve sol olduğu söylenen hiçbir partinin bu iki konuda somut politikası ve politika arayışı bile yoktur.

4.5. Küçük özel alanlara ayrılmış yaşamlarda artık büyük tutkular şiddetini kaybetmiştir. Ne dünyada ne ülkemizde milyonları sokağa döken gösteriler, üzerinde aylarca konuşulacak film

ya da romanlar yoktur. Sorunlar çözümlendikleri için değil, orada hep var olageldikleri ama parlaklıklarını yitirdikleri için, bireysel kaçış veya kurtuluş yolları var sanıldığı için bu böyledir. Endüstri toplumu kavramları ile beslenen politik hareket ve söylemler bireyin yarımına özlemi ile çakışmadığı için tutkular ateşlenememektedir.

Özellikle bizim gibi ülkelerde ise durum daha da vahimdir. Çünkü insanlar ağır sorunlar altında tutku ve taleplerini doğru örgütsel hareketler içine kanalize edemediklerinden gittikçe tepkisel ve bireysel çarelere yöneliyorlar. Giderek de ortak yarından kopuk, bencil, öfke dolu ve hatta devleti de yok saymaya başlayan bir anlayış hâkim olmaya başlıyor. Böylesi bir anlayış içinden de politik önderlik olmadan bireysel çıkış olamıyor.

4.6. Var olan politik hareketler, dünyaya kafa tutmaya, soru sormaya kendini hazırlayan; son derece hareketli, duyarlılık noktaları değişmiş olan genç insanların karşısında; köklü ve değişmez, değiştirilemez imajı veren yapıları ile ayakta duruyorlar. Genç insanlar var olan politik yapılanmalar içinde kendilerini ifade etmek veya politika oluşturmaya katkıda bulunmak gibi fırsatların kendilerine tanınmadığı noktasına geldiler, giderek politikayı kendileri dışında işe yaramaz bir yapı olarak görmeye başladılar. Partiler veya politik hareketler genç enerjiden faydalanamaz hale düştü ve giderek de güdükleşti.

4.7. İletişim teknolojileri, medya ve bunların toplumdaki gücü değişti. Önceden politik fikrin yaygınlaşması, örgütlenme hızı ve gücü ile doğrudan bağlantılı iken şimdi fikirler örgütlenme hızından bağımsız olarak çok daha hızlı yayılabiliyor. Eski modelde örgütlenmiş ve bunda da ısrarlı olan politik hareketler ve partilerde örgüt, fikirlerin yerine geçmeye başlayınca toplumdaki kopma hızı kazandı. Çünkü toplumun ve bireylerin politik bilgilenmesi ve bilinçlenmesi, örgütlenmeden bağımsız olarak olanaklı hale geldi. Ancak bu bilgilenme ve bilinçlenme partiler için bir geri besleme olanağı sağlamaktan çok uzak kaldı.

4.8. Toplumsal yaşamın geldiği noktada bireylerin çıkarlarını yalnızca sınıf çıkarları ile açıklamak; karşı veya yanında olanı, dost veya düşman kolaycılığı ile tanımlayabilmek artık mümkün değildir. Yeni ve farklı çıkarları bünyesinde barındırabilen ve bunların bileşenlerinden politika üreten partiler olmayınca, politika güncelin dışında olan bir eylem biçimi gibi algılanmaya başlandı. Kendi günlük çıkarlarına cevap bulamayan insanlar politikadan elini çekince, politika profesyonelleşti, meslekten politikacılar öne çıktı. Bu da insanları etki-tepki yasası gereği politikadan daha da uzaklaştırdı.

4.9. Politika ve politik iktidar politika erbabı ve esnafı profesyonellerin eline geçince, insanlar da ortak sorunlarında çözüm üretme sorumluluğundan giderek uzaklaştılar. Çözümlerin ve tartışmaların dışına çıkan günlük yaşam sonucu profesyonel politikacılar günlük yaşamın denetiminden kurtuldular. Sonunda iktidar ve politika kendi profesyonelleri arası rant bölüşüm arenasına olurken, denetimsiz kalan devlet de gittikçe sertleşti, oligarşik yöntemlere yöneldi. Sonuçta bugün ülkemizde politika üç düzlemde yapılı hale geldi.

- Sivil ve askeri bürokraside (her gün daha sert, daha ceberut, daha içine kapalı)
- Profesyonel politikacılar ve partiler arasında (ülkenin sorunlarından bağımsız, politika rantı ile beslenen ve var olan)
- günlük yaşamın içinde, her gün, her yerde (sivil toplum kuruluşlarında, sivil inisiyatif ve girişimlerde, sokaklarda, yürüyüşlerde, camilerde, cemaatlerde,).

5. ÜLKEMİZİN KALKINMA-MODERNLEŞME PROJELERİ VE GEREKEN

5.1. Ülkemizde Cumhuriyetin kurucuları tarafından geliştirilen kalkınma ve modernleşme projesi tüm bu değişimlerden doğrudan etkilendi. Bu projenin ana unsurları nelerdi?

- Güçlü devlet, vatandaşlarının tek tip olduğu ve devlete karşı ödevlerinin tanımlandığı devlet-vatandaş ilişkisi,
- Ulusal kalkınma, devletin öncü olduğu girişimcilik, ithal ikamesi ile desteklenen üretim, devlet tarafından manipüle ve kontrol edilen finans piyasaları,
- Cumhuriyetçi vatandaş (ödevleri ölkü haline getirmiş, farklılıklarını unutup tek tipleşmiş)
- Akla ve bilime dayalı (sonuçları kesin ve tartışılmaz olarak bilim) modernleşme

Cumhuriyetin kalkınma ve modernleşme projesi ulus devlet yaratma yolunda siyasi planda başarılı olmuştur da. Fakat ekonomik kalkınma ve toplumsal modernleşmede sorunlar çıktı. Sorunların bir kısmı talebe dönüşmüş, siyasi ifadelerini Demokrat Partiden başlayarak Adalet Partisi ile süren sağ iktidarlar dönemi başlamıştır. Sorunların bir kısmı ise dönemin koşulları gereği dillendirilememiş ve siyasi talebe dönüşmemiştir.

5.2. Altmışlı yıllardan itibaren dünyada adım adım gelişen değişim Türkiye siyasetçilerince okunamamış ve bu projenin demokratikleşmesi sağlanamamıştır. Siyasal düzlemde demokratikleşme sağlanamazken, ekonomik düzlemde dış dünyanın dinamiklerinin dayatması ile serbest pazara yönelik ANAP iktidarını doğurmuştur.

5.3. Türkiye’de Cumhuriyetin kalkınma ve modernleşme projesine eklenememiş, dini duyguları ağırlıklı İslami muhalefet zaman içinde gelişerek ve değişerek karakteristikleri AKP iktidarı ile belirginleşen muhafazakâr kalkınma ve modernleşme projesine dönüşmüştür. Bu proje bazılarının sandığı gibi sadece Cumhuriyetle hesaplaşma ruhundan ya da irticacı güçlerden beslenmemektedir. Aksine dünya modernleşmesine de eleştiriler getiren ve alternatif geliştirme çabasında olan bir projedir. Bu projeyi yalnızca Doğu-Batı veya Hıristiyan-Müslüman ekseninde görmemek gerekir.

5.4. Muhafazakâr proje yerele açık, cemaat üzerinden de olsa bazı yönleriyle demokratikleşmeye açık, merkez yerine çevreyi kollayan, serbest pazardan yana fakat ahlaki hukuktan daha çok dinde arayan bir karaktere sahiptir. Sosyal politikalar gerekliliğini dini dayanışma duygusunda bulmakta, modernizasyonun toplumsal sorunlarına karşı, bu dünyadaki tüketimden beslenen cennet yerine, tüketmeye karşı öbür dünyanın cennetini vadeden dini ahlaki savunmaktadır.

5.5. Fakat bu proje de özü itibarıyla ülkenin demokratikleşmesine çözüm üretmediği gibi siyasi temsilcilerinin eğitim, beceri, vizyon eksikliği kadar taşralı siyaset üsluplarıyla karşı tepkiyi ve toplumsal muhalefeti tetiklemiştir. AKP ya da muhafazakâr proje başlangıçta karakteristiğindeki bazı ileri unsurlar nedeniyle küreselleşmenin dinamiklerinden tam destek aldı. Bizatihi kendisi için ulusal ve ulus üstü alanda meşruiyet ararken giderek değişimin öncüsü oldu. Fakat bu nokta da önemli bir problem bu projeyi çıkmaza soktu. Muhafazakâr proje diğer ülkelerden daha yoğun ve daha kaba biçimde merkeze dini değerleri koymayı tercih ettiği yolundaki tartışmalarda net tavır alamadı (belki de gerçekten tercihi o yöndeydi). Bu da muhafazakâr projenin kendi kafa karışıklığını, hedeflerde net olmamasını, toplumun demokrat, modern unsurlarıyla arasında olabilecek karşılıklı etkileşimin yolunun kesilmesini doğurdu. Avrupa Birliğinin kendi kimlik krizinin ülkemizle olan ilişkilerine de yansısıyla muhafazakâr proje çıkmaza girmek üzere. Çünkü bu projenin merkezinde demokrasi ve insan hakları kaygısı yok.

5.6. Şu anda ülkemizin (siyasi düzeyde temsilcileri tam olarak olmasa bile) toplumsal talepte ifade bulmuş, üçüncü bir kalkınma ve modernleşme projesine gereksinimi var. Bu

talebin ve gerekliliğin merkezinde demokrasi ve evrensel insan hakları var. Bu talebin öznesi önceki projelerin devleti ve tanrısı yerine insan/birey.

5.7. Cumhuriyetin projesiyle insanlar tebaa olmak kurtulup vatandaş oldu, ama bu vatandaşlık tek tip ve mecburi vatandaşlıktı. Yine Cumhuriyetin projesi sayesinde cemaatten topluma dönüştük ama tek tip topluma. Günümüzde ise mecburi vatandaşlıktan gönüllü vatandaşlığa, monolitik toplumdan demokratik topluma, ulus devletten etkin devlete dönüşmenin projesine ihtiyacımız var.

5.8. Yeni bir Demokratik Kalkınma ve Modernizasyon Projesine ve siyasi temsilcisine ve bu projenin yaşama geçirilmesine gereksinme var. Çünkü:

- Hem cumhuriyetçi proje hem de muhafazakâr proje değişen dünyayı anlayamadıklarından ulus devletin değişen rolüne uygun devletin yenilenmesi projesine sahip değiller. Birisi yalnızca devleti aynı geleneksel ulus devlet modeliyle korumayı amaçlarken, diğeri ele geçirilmesi gereken ve gücüne talip olduğu bir aygıt olarak görüyor. Halbuki devletin dönüştürülmesi, rolünün yeniden tanımlanması, üretici ve rant dağıtıcı tüm görevlerden çekilirken, düzenleyici-kuralları koyucu ve denetleyici etkin devlete gereksinmemiz var.
- Her iki proje değişen dünyaya uygun kökten bir yönetim reformuna açık değiller, hatta böyle bir tasavvurları da yok. Hâlbuki tüm ideolojilerden bağımsız olarak ülkemizin tüm yönetim mekanizmalarının yeniden yapılandırılmasına gereksinmemiz var. Yalnızca emniyet güçlerinin ya da yerel yönetimlerin değil her bir birimin yeniden tanımlanması ve yapılandırılması gerekli. Sorun çeşitliliğinin bu kadar arttığı bir dünyada Hakkari ile İstanbul'u aynı belediyeçilik yasalarıyla yönetebilmek ne kadar olanaksız ise, bu Meteoroloji ve Devlet Su İşleri ile kuraklık ve su sorununuzu yönetebilmek olanaksız.
- Her iki proje tüm demokratikleşme ve yönetim reformu hamlelerinin önündeki en büyük ve ilk sorun olan Kürt sorununu değil çözmek, kabullenmek ve tartışmaktan bile aciz. Bu sorunu çözemediğimiz için giderek dış politikanın bile birinci sorunu haline gelmiş olmasının nedenini anlayamadığı gibi, sorunun kaynağı sanıyor.
- Her iki projede değişen dünyanın negatif etkilerini doğru okuyamadıkları için diğer ülkeleri giderek hasım ve düşman olarak görüyorlar ve içerdeki dinamikleri de iç düşman safına sıkıştırıyorlar. Bu gerilimden dolayı eleştiri ve tartışmanın getirdiği yaratıcılık, üretkenlik enerjilerini ülke kullanamıyor.
- Her iki projede farklılıkları zenginlik olarak değil, kendi tarif ettikleri düzenin düşmanı olarak görüyorlar. Kendilerinden olanları tariflerini bile kendilerinin ne oldukları üzerinden değil diğerlerini düşman görme hissiyatına dayandırdıkları için de her gün gerilim üretiyorlar.
- Her iki proje de değişen bilimden değil ve inançlardan beslendikleri için, ne erozyona, ne kuraklığa ne çevre sorunlarına ne de kuş gribine veya tekrar hortlayan vereme sistematik ve sürdürülebilir çare üretebiliyorlar.
- Her iki projenin de "ülke çıkarı" tanımı eksik. Dolayısıyla değişen dış politika dinamiklerini okuyamıyor ve sürekli yanlış saf tutuyorlar. Bugün dış politika eskisinden farklı olarak yalnızca jeopolitik konumla, yalnızca askeri güçle ve yalnızca diplomasiyle yürütülemiyor. Artık dünyadaki itibarınız bunların yanında, dünya kültür atlasındaki yeriniz ve öneminiz, dünya bilgi üretimindeki yeriniz, yaşam kaliteniz, insan haklarında geldiğiniz seviye gibi birçok unsurun bileşkesiyle ölçülüyor.
- Her iki projede toplumumuzu saran asayiş probleminin, ahlaki problemlerin kökeninin gerçek bir hukuk devrimi gerektirdiğini göremiyor. Sanılıyor ki yolsuzluklar iktidarlara bağlı, sanılıyor ki hazine ya da orman arazilerinin yağması geçici sorun, sanılıyor ki uyuşturucu yalnızca mafya sorunu. Hâlbuki yasalarından, kadrolarına, siyasetçilerinden her türlü kurumu ve zihniyeti kapsayacak genişlikte ve derinlikte hukukun ve yargının yenilenmesine gereksinmemiz vardır.

5.9. Bütün bunların yanı sıra her iki proje de giderek birbirini düşman gören, giderek birbirini yok etmeye yönelik bir siyaset tarzı içinde ifade buluyor. Her bir makam, her bir kurum, her

bir siyasal zemin birbirinden kurtarılmış veya kazanılmış ganimetler gibi hoyratça günlük tartışmalara kurban ediliyor. Ve ülke enerjisini, heyecanını içine hapsediyor.

5.10. İki proje arasındaki bu sertleşme önceleri farklılıkları olan halkçıları, milliyetçileri, ulusalcıları, geleneksel solcuları partileri farklı olsa bile aynı cumhuriyetçi projeyi koruma güdüsü etrafında bir araya getiriyor. Her ikisinin de paniği ve hırçınlığı bir diğerinden kaynaklanmıyor yalnızca, değişen dünyayı okuyamamanın, gelenin bilinmezliğinin korkuları ve kendine güvensizliğinden de kaynaklanıyor. Çünkü geleni anlamak gibi bir vizyonları da yok.

5.11. Örneğin eğitim meselesine her iki proje de farklı bir yerden bakıyor ve ikisi de yanlış. Birisi eğitimi yurttaşlık eğitimi diğeri de din eğitimi ekseninde görüyor. Eğitim anlayışındaki değişimi, eğitim sisteminin tüm boyutlarıyla yenilenmesi gerekliliğini görmüyor. Dolayısıyla da öğrenciler ister hazır olda ister başta takke hu çekerek ders dinlesin, içerik bu içerikse sonuç değişmiyor. Değişen dünyanın sorun çözme yetenekleri gelişmiş, hoşgörü-barış-insan hakları gibi değerlerin öğretilmesi yerine ezberin, şovenizmin, kutsalların öğretildiği eğitim sistemi geçerliliğini koruyor.

5.12. Örneğin sosyal güvenlik meselesine, ister dini yardımlaşma çerçevesinden, ister geleneksel sosyal devlet gerekliliğinden bakın, sorunu çözemiyorsunuz. Ya da yapılanlara bakıp acaba AKP solcu politikalar mı uyguluyor diye kafa karışıklığına düşüyorsunuz. Bu nedenle de gelişen dünya da insanların önce birey olabilmeleri için gerekli sağlık, sosyal güvenlik politikalarını geliştirebilmek olanaksız hale geliyor.

5.13. Örneğin her iki projede “yönetmek” fiili üzerinden düşünüyor, “yönetişimin” ve “katılımcı demokrasinin” farkında değil. Dolayısıyla yerel yönetim meselesini yalnızca yetki artırımı çerçevesinde görüyor. Hâlbuki geldiğimiz noktada, yurttaşlarımızın yalnızca kendilerini, mahallelerini, kasabalarını, illerini ilgilendiren kararları bir üst makam onayı gerekmeden yönetebilecekleri bir yönetim sistemine, kararları yerelleştiren ve toplumu içine katan yeni bir süreç modeli geliştirmeye gereksinmemiz var.

5.14. Özellikle Avrupa sol ve sosyal demokrat partileri farklı biçim ve süreçlerle de olsa kendilerini değişen dünyaya göre biçimleme, kendilerini reforme etme fırsatını kullandılar. Fakat ülkemizin geleneksel solu hem kendini yenileyemedi hem de gelişen muhafazakâr projenin karşısında doğrudan saf tutarak kendini cumhuriyetçi ve milliyetçi eksenin bir ucuna konumladı. Geleneksel sol değişen emeğin niteliğini, mağduriyet çeşitlenmesini, evrensel ve yerel olanın paradoksal birlikteliğini ve gerekliliğini okuyamadı, vesayetçi eğilimleri ağır bastı ve kendini yenileyemedi.

5.15. Geleneksel olarak bütün meselelere ikili bir eksen üzerinden bakılıyor. Sol-sağ, laik-dinci, bizden-düşman gibi yaşamın her alanında ikili eksen üzerinden düşünce sistemi hâkim. Hâlbuki karmaşıklaşan dünyada artık çoklu boyutlar, çoklu aktörler, çoklu eksenler var. Artık ülkemiz siyaseti için bu ikili eksenlerin mahkûmiyetinden, açmazlarından kurtulmak çok önemli hale geldi. Yaşamın gerçekliğine, hele bugünkü Türkiye siyasetine denk düşen de bu.

5.16. Kanımızca Türkiye’de ikili eksen bozulmuştur. Siyasi alanda artık toplumsal zemini olan 3 temel eksenin varlığından söz edebiliriz. Demokrasiden, bireyden referans alan yeni demokrasi ekseninin cumhuriyetçi eksenden tümüyle ayrıştığını, temel karakteristiklerinin cumhuriyetçi eksenden çok önemli oranda ayrıldığını kabul etmeliyiz.

6. DEMOKRASİ PROJESİ NEREDEN, NELERDEN BESLENEBİLİR

Günümüze ve yarınımıza cevap üreten politika nasıl olmalıdır? Demokrasi projesi neler önermelidir? Demokrasi projesi nereden, hangi faktörlerden güç ve enerji almalıdır?

Bu yüzyıla damgasını vuran sol politikanın enerji kaynağı, var olan sınıflar ve sınıflar arası mücadelede ezilen sınıflar idi. Bugünün problemlerini yalnızca sınıflar arası mücadele düzleminde görmek ve çözmek mümkün görünmemektedir. Sınıf tanımını bile herkesin mutabık olabileceği kavramlarla açıklayabilmek kolay değildir. 21. yüzyıl problemlerine çözüm arayan çağdaş politikanın yani değişimin enerji kaynağı yenilenebilir, çoğaltılabilir, statik değil dinamik enerji kaynakları olmalıdır.

6.1. En önemli güç kaynağı demokrasi talepleridir. Fakat demokrasinin tanımında anlaşmak gerekmektedir:

- Demokrasi bir yaşam biçimidir. Yalnızca çatışan, rekabet eden, çıkarların uyumu için değil; karşıt olmanın kendi başına yararını sağlayan bir mekanizmalar bütünüdür. Siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik taleplerin bu kadar çeşitlendiği ve farklılaştığı bir dünya yalnızca tüm bu farklı taleplerin bir arada olmalarından medet uman, beslenen ve hatta teşvik eden demokrasi ile olanaklıdır.
- Demokrasi, insan ihtiyaçları içinde bir sıralama maddesi değildir. Demokratik taleplere 'önce terör sonra demokrasi', 'önce ekmek sonra demokrasi' olarak yaklaşılamaz. Demokrasi bu taleplerin dillenebildiği, örgütlenebildiği bir zemindir.
- Demokrasi özgürlüktür ama keyfilik değildir. Demokratik mekanizmalar denetlenebilirlik, şeffaflıktır.

Demokrasi yukarıdaki tanımlarından dolayı değişim için müthiş bir güç ve enerji kaynağıdır. Ülkemizdeki varolan problemlerin sebebi bazılarının sandığı gibi fazla demokrasi değil, tersine başta sivil anayasası dâhil tüm kurum ve kurallarıyla tam demokrasi olmamasıdır. Günümüzde halkın taleplerinin "halk için halka rağmen" yöntemlerle çözülebilmesi mümkün değildir. Halkın taleplerinin dillenebildiği, tartışılabildiği, örgütlenebildiği ve bu farklı taleplerin hayatın içinde uzlaşma yolları bulabildiği kısaca siyasetin doğal yollarının önü açılabilirdiği oranda halkımız kendi çözümlerini üretebilecek olgunluktur.

6.2. Demokrasi Projesi için ikinci enerji kaynağı yeni insandır. Sermaye topraktan tüccara, tüccardan endüstriyel sermayeye, endüstriyel sermayeden finans sermayesine döndü. Şimdi ise insan sermayesine ve bilgiye doğru dönüşüyor. Bilgi toplumuna geçiş yetişmiş, kalifiye insanları çoğaltıyor. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişiklik klasik eğitim anlayışını sarsıyor. Burada önceki politiklardan farklı olması gereken nokta şu: Yeni iddia günümüzde insan gücünü, bir şeylere karşı oluştan değil bir şeylerden yana olmaktan, yeniyi biçimlemek iddiasından almalıdır. Yeni ise bugüne, bilgi toplumuna uygun insanlarda biçimlenebilir. Eskiden olduğu gibi yalnızca iyi bir hatip olan politikacı artık kendi başına kitleleri harekete geçirme şansına sahip değildir. Kitleleri harekete geçirecek kadrolar bilgili ve yetişmiş insanlar olacaktır. Bu noktada da kadınlar ve gençler önem kazanmaktadır. Şimdiye dek tartışıla geldiği gibi kadınlara ve gençlere kotalar ayırmaktan daha öte, örgütlenmenin ve üretmenin ağırlık noktasını kadınlara ve gençlere kaydırmak gerekmektedir.

6.3. Demokrasi Projesi için üçüncü enerji kaynağı katılımcılık ve dayanışmacılıktır. Her şey bireye doğru giderken bu nokta paradoksal görünebilir. Fakat birçok sorun ve çözümü yerelleşirken, birçok sorun ve çözümü de evrenselleşiyor. Uluslararası çözüm odakları AIDS gibi, çevre gibi, atmosferdeki ozon deliği gibi, nükleer denemeler gibi sorunlar üzerinde etkinleşmeye başladı. Bu etkinlik insanları yerel ölçekte bireyselleştirirken çok uluslu bir arada oluşları yönlendiriyor. İnsanlar kendi sorunlarına müdahil olabilmek çabasıyla eski kitle örgütleri tanımından çok daha farklı Sivil Toplum zemini üzerinden etkin olabiliyorlar. STK'lar üzerinden geliştirilecek yeni bir katılımcılık ve dayanışma modelinin önünü açmak

gerekmektedir. Demokrasi Projesi, bireylerdeki katılım ve dayanışma ihtiyacını harekete geçirerek, bireysel enerjiyi sinerjiye dönüştürme fırsatına sahiptir.

6.4. Dördüncü enerji kaynağı, mağdurluk veya ezilmişlikteki çeşitlenmedir. Önceleri ezilen yalnızca işçi sınıfı olurken ve sol bunun üzerine politika üretirken bugün bölgeler arası dengesizlikten gelir dağılımına, sağlık sigortası veya sosyal güvenlik güvencesi olmayanlara geniş ve çeşitli ezilmişlikler, geri kalmışlıklar vardır. Kimlik mağdurları / inanç mağdurları / ekonomik sorunların mağdurları (işsizler, düşük ücretliler, yoksullar, geri kalmış yöreler, KOBİ'ler), küreselleşme mağdurları (eğitimsizler) / dışlanmışlar gibi tüm mağdurlar Demokrasi projesinin özneleri olacaklardır. Demokrasi projesi, doğasından gelen evrensel insan hakları ve ezilenin yanında olma duygusunun kapsamını genişletmeli ve bu yeni müttefiklerinden ve sorun kaynaklarından beslenerek onlara yeni çözümler ve politikalar üretmelidir.

7. NASIL BİR PARTİ VE SİYASET ANLAYIŞI

7.1. Demokrasi Projesinin partisi günümüzde en çok üyeli bir kitle partisi mi olmalı aktif ve sorumlu üyelere oluşan etkin bir parti mi olmalı tartışılmalıdır. Partililer partinin günlük yaşamını eksen olarak politika yapan insanlardan değil, günlük yaşam sorunlarını, bulunduğu çevrenin yerel sorunlarını eksen olarak politika yapan duyarlı insanlar olmalıdır. Politikada ve partide var oluşları yarına olan ortak umutlardan, ortak hayallerden güç almalıdır.

7.2. Parti coğrafi veya idari bölünme odaklı değil, sorun yumağı odaklı örgütlenmelidir. Yasal zorunluluk gereği yapılan örgütlenme yanında, sorun merkezlerine göre farklı örgütlenme modeli uygulanmalı ve bu örgütlenmenin parti içi hiyerarşide yer alması sağlanmalıdır.

7.3. Parti “bilen” değil “öğrenen” ve “müzakere eden” ve “öneren” örgüt olmalıdır.

7.4. Partiyi oluşturan unsurlar olarak üyeler, kongreler ve seçilmiş kurullar arasındaki ilişkiler, yetki ve sorumluluklar tam olarak tanımlanmalı bağımsızlık sağlanmalıdır.

- Üyeler parti içi siyasi tercihlerinden dolayı cezalandırılmamalı, üyelikten çıkarılmamalı, seçilme hakkı elinden alınmamalıdır.
- Kongreler seçim dışında da çalıştırılmalı, yerel sorunlara parti politika ve önerileri geliştirilmesinin mekanizması olarak da çalıştırılmalıdır.
- Kongre kararları, seçim sonuçları ve yerel sorunlara ilişkin öneri ve politikalar onay veya iptale açık olmamalıdır.

7.5. Üyelerin ve yerel kurulların öncelikli görevi parti politikalarını halka yaymak değil, yerel sorunlara partili kimliği ile çözüm arayışına katılmak ve önderlik etmek olmalıdır. Yerel örgütler ve üyeler günlük yaşamın gerektirdiği dozun dışında parti kimliğini öne çıkaran söylemde değil, partili olmanın örnekliği ile eylemin içinde olmalıdır.

7.6. Demokrasi Projesi partisi, politikanın tanımını değiştirmeli ve bunu halka iyi anlatmalıdır. Politika yalnızca hükümet tartışmaları değildir. Politika kendi semtindeki imar planı değişikliklerini izlemek, gerektiğinde itiraz etmek, semtin veya kasabanın okulunun yakacak sorunu ile de ilgilenmektir aynı zamanda. Bu tür politika yapmak veya selam mesafemizdeki insanların günlük sorunlarıyla ilgilenmek belirli bir tipteki insanlara bırakılmayacak kadar ciddi bir iştir ve ülkemiz yapılanları ve yapılamayanları ile bu konuda yüzlerce örneğe sahiptir. Yurttaşlar böylesi sorunlarda her zaman istendiği kadar aktif olmayabilir, yerel sorunların çözümlenmesine katılma arzusunda olmayabilir. Demokrasi Projesinin partililerin sorunu, yurttaşın katılmak arzusunda olduğunda, her zaman önerebildikleri bir girişim ve dayanışma modeli sunabilir dinamiklikte ve hazırlıkta olabilmektir.

7.7. Demokrasi Projesi'nin partisinin, aktif yurttaşlık duygusunu ortaya çıkarmak ve ajite etmek gibi bir misyonu olmalıdır. Özünde çözümsüzlüğe ve çaresizliğe olan fakat görünüşte politikacıya olan güvensizlik, yurttaşların Sivil Toplum Kuruluşlarına ve yerel yönetimlere olan ilgisi artırılarak kırılabilir. Demokrasi Projesi'nin insanları özellikle yerel yönetimlerin kararları ve uygulamalarıyla ağırlıklı olarak ilgilenmelidirler. Özellikle imar planları tartışmaları ve kararları, itiraz ve düzeltme taleplerinin şeffaflaşması izlenmeli ve müdahil olunmalıdır. Yerel sivil kuruluşlarla temas etmeli, onların talep ve uyarıları ışığında politika oluşturulmalı ve bu kuruluş ve derneklerle karşılıklı besleme mekanizmaları kurmalıdırlar.

7.8. STK'ların sorun çözücü yanları, adanmışlık kültürleri parti ilişkisinin önünde ve üstünde tutulmalıdır. Ancak bu kadrolar parti ile etkileşim içinde olabilirler. Yoksa STK'larla ilişkiyi sorun odaklı ve eşitler arası etkileşim ilişkisi olarak görmek yerine yalnızca adam devşirme mekanizması olarak görmek yeni siyasi anlayışın açmazı olacaktır.

7.9. Her türlü kutsala karşı duyarlı fakat bunlar üzerinden politika yapmayan, yapanları da deşifre eden bir söylem izlenmelidir.

7.10. Paranoya, endişe, korku üzerinden değil sahici olan üzerinden, geçmiş üzerinden değil gelecek üzerinden siyaset üretilmelidir.

8. SONUÇ

DEMOKRASİ PROJESİ ülkemizin yeniden yapılanmasını başarmak, ülkemizin içinde bulunduğu tıkanıklıkları aşacak politikalar önermek ve umut olmak zorundadır. Zorundadır çünkü ülke içinde bulunduğu bunalımda umut ve politik önderlik beklemektedir.

Ülkemiz içinde bulunduğu sorunları çözebilecek bir potansiyele sahiptir. Eksik olan politik önderlik ve umutların eyleme geçirilmesidir. Başarı niyetten öte günümüzün gerektirdiği bilgi ve becerilerin ortak amaç yolunda örgütlenebilmesine bağlıdır. Yeni iddianın geliştirilmesi ve örgütlenmesi yerine; tanımları, doğaları farklı olmakla beraber tek ortaklıkları cumhuriyetçi kalkınma ve modernizasyon projesine sahiplik olan tüm aktörler bir araya gelse bile iktidar olamayacaklardır. Çünkü böyle bir toplumsal talep yoktur.

Siyasetin amacı iç dinamik yaratmaktır. İç dinamik ise ancak toplumsal talep bulmuş projeler içinden filizlenebilir. Kitleleri seferber eden umut ve kesinliktir, başarının yakın olduğu daha iyi bir dünyanın gerçekten mümkün olduğu inancıdır. Tüm araştırmalarda “kararsızlar”, “hiçbir parti” diyenlerin çokluğu da göstermektedir ki ülkemizde başka bir damar vardır ve bu damarın siyasi temsilcisi yoktur. Kanımca şimdiye kadar ki tüm denemeler ve girişimler var olan iki farklı proje ile farklarını net koyamadığı için, cumhuriyetçi projeye doğal sanılan ilişkilerini netleştiremediği için başarısız olmuşlardır.

Bu nedenle hemen yapılması gereken yeni projeyi üretmek ve yeni partiyi örgütlemeye çalışmaktır.